

Sondmatning

Kortfattad sammanställning
Logoped Eva Lundälv
2014

Bakgrund

Sondmatning – vid stora oralmotoriska ätsvårigheter

- Kan tas till vid låg ålder – svag sugförmåga
- Efter trauma, förvärvade hjärnskador
- Som komplement till oralt ätande
- För fördjupad bakgrund, se föredrag av dr Ann-Christin Ölund

Benämningar

- PEG
- Enteral nutrition (se www.vardguiden.se)
- ”Magsond”
- Innebär att maten, i de flesta fall sondvälling, ges direkt till mag-tarmsystemet via en plastslang, s k sond. Ibland via näsan, men man kan också fästa sonden vid en s k knapp på magen.

Sondmatning

- Sätts ofta in efter försök till oralt ätande
- Kan användas tillfälligt under en period
- Används för tillförsel av vätska, medicin m m
- Används då oralt ätande är mycket tidsödande och tar mycket kraft
- Används vid svår dysfagi, kräkningar m m

Ansvariga

- I allmänhet sjukvårdspersonal
- läkare, nutritionssjuksköterska, logoped, dietist
- habilitering, barnklinik el dyl

Problem

- Vid sondmatning saknas normal stimulering av munregionen, munhåla, tunga osv
- Dylig stimulering måste tillföras för en normal utveckling av känsel och munmotorik
- Sensoriska problem, avvärjning, kan uppstå
- I vissa fall ökar kräkningar

Övergång från sondmatning till oralt ätande

- Görs i allmänhet i tätt samarbete med logoped
- Undersök sväljförmåga m videofluoroskopi
- Mat via munnen kan inte ges personer som riskerar att få ned mat i luftvägarna
- Träna sensorisk förmåga, genom beröring av händer, ansikte, läppar
- Känna på föremål med munnen, med olika textur, temperatur, täthet

Arbetsgång

- Träna på att klara sensorisk stimulering
- Börja långt från munnen
- Använd skedar o dyl som leksaker
- Prova med konsistenser som smälter lätt
- Sitt med händerna i vatten, chokladpudding
- Låt personen själv plocka med små, små bitar/delar av mat

Arbetsgång, forts

- Om nödvändigt, låt personen ta in en liten bit, känna på den, spotta ut, ta in den igen
- Detta kan behöva upprepas innan personen vågar ta beslutet att svälja
- Sätt upp delmål, känna med händerna på yoghurt, smaka på en liten bit ostkrok, en liten sked puré, osv

Riktlinjer

- Undvik tvång, "ät upp din mat" osv
- Sök er fram till nyfikenhet på nya ätbara saker
- Skapa förväntan genom doft, synintryck osv
- Låt det hela ta tid

Kom ihåg

- Man tar inte in något i munnen som man inte är beredd att ta i handen
- Stora sensoriska svårigheter kan leda till konträr (motsatt) upplevelse av ett stimulus, beröring, värme osv
- Många negativa upplevelser av att andra haft ärendet in i munnen kan ligga bakom aversion

Målsättning för övergång till oralt ätande

- Lägg upp en realistisk målsättning, t ex att inleda varje mål med en till tre skedar oralt
- Planera att så småningom byta ut ett av dagens sondmål mot ett oralt
- Var uppmärksam på dagsform, som kan variera mycket
- Utöka sensorisk stimulering

Uppföljning

- Alla större förändringar bör ske i samråd med läkare, sjuksköterska och logoped
- Håll kontakten med habilitering, barnklinik, nutritionsteam osv
- Fråga efter möjlighet till särskild inläggning med tonvikt på ätande